

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра міжнародного приватного, комерційного та цивільного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 1 від «27» 02 2020 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ
ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН /
METHODOLOGICAL BASICS OF TEACHING
LEGAL DISCIPLINES**

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: О.С. Можайкіна, кандидат психологічних наук, доцент

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права від 24 лютого 2020 р., протокол № 6

Рецензенти: Гончарова Ю.А., к.ю.н., декан факультету міжнародної торгівлі і права
Гуржій Т.О., д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права

**МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ
ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН /
METHODOLOGICAL BASES OF DISCIPLINES
TEACHING**

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма дисципліни «Методичні основи викладання юридичних дисциплін» призначена для здобувачів третього рівня вищої освіти (ОС «доктор філософії») КНТЕУ, галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право».

Програму підготовлено відповідно до освітньо-наукової програми із зазначеної спеціальності КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни «Методичні основи викладання юридичних дисциплін» – навчити здобувачів використовувати педагогічні та фахові правові знання для розв’язання практичних завдань викладання юридичних дисциплін у закладах вищої освіти; системно та послідовно підходити до організації навчального процесу та контролю знань студентів; враховувати психологічні особливості пізнавальної діяльності студентів та застосовувати методи її активізації.

Завдання дисципліни ґрунтуються на освітньо-науковій програмі підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти та пов’язані з необхідністю поєднання фахової підготовки з розвитком правової культури, формуванням всебічно розвиненої особистості.

Основними завданнями дисципліни є:

- ознайомлення здобувачів із змістом, методами, формами та засобами викладання юридичних дисциплін;
- формування готовності до ефективного впровадження в навчальний процес традиційних та інноваційних методик навчання, виховання та контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, методів та прийомів ефективної організації самостійної роботи;
- формування поваги та інтересу до викладацької діяльності, спонукання до педагогічно-правової творчості.

Предметом навчальної дисципліни є дидактичні та методичні особливості застосування у вищій школі новітніх методів і технологій навчання студентів юридичним дисциплінам.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Передумовами вивчення дисципліни «Методичні основи викладання юридичних дисциплін» є опанування знаннями з різних галузей права, зокрема: «Теорія держави і права», «Конституційне право», «Адміністративне право», «Цивільне право», «Господарське право» тощо.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Методичні основи викладання юридичних дисциплін», як вибіркова компонента, забезпечує оволодіння здобувачами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за освітньо-науковою програмою «Право».

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньо-науковою програмою</i>		
ЗК2	Здатність до самовдосконалення, підвищення інтелектуального та культурного рівня, до безперервної професійної освіти, удосконалення спеціально-професійних навиків.	4, 7
ЗК4	Здатність до критичного аналізу фактів та синтезу нових наукових ідей на основі логічних аргументів.	1 – 4
ЗК6	Здатність визначати, формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення.	1 – 3, 6
ЗК7	Здатність до письмової та усної комунікації рідною мовою, знання основ ділового спілкування, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку та міжособистісної взаємодії	1 – 6
ЗК8	Набуття ораторської майстерності для публічного представлення і захисту наукових результатів, публічного виступу на вітчизняних та міжнародних наукових форумах, конференціях і семінарах.	1, 2, 7
ЗК11	Здатність до удосконалення педагогічної майстерності, педагогічної техніки, професійних вмінь майбутніх вчених, викладачів вищої школи.	1 – 6
<i>Фахові компетентності за освітньо-науковою програмою</i>		
ФК3	Спроможність аналізувати, оцінювати та порівнювати різноманітні теорії, концепції та підходи з предметної сфери наукового дослідження, робити відповідні висновки, надавати пропозиції та рекомендації.	1 – 4
ФК9	Розуміння необхідності поваги до честі та гідності особистості, захисту прав і свобод людини і громадянина, соціальних спільнот.	7
ФК11	Володіння юридичною, науковою термінологією та юридичною технікою, здатність правильно відтворювати результати професійної діяльності в юридичній та іншій документації.	1 – 4
ФК13	Здатність застосовувати юридичні знання та впроваджувати результати наукових досліджень в	1 – 4

	нормотворчій, правозастосовній, викладацькій та інших видах професійної діяльності.	
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР1	Уміння навчатися та застосовувати набуті знання та навички для проведення наукового дослідження та впровадження його результатів на практиці.	1 – 4, 6
ПР3	Генерування нових ідей (креативність), абстрактне мислення, вміння пристосовуватись до нових умов та ситуацій.	2 – 4
ПР4	Вміння абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати правову інформацію в складних і непередбачуваних умовах.	1 – 3
ПР5	Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, організовувати, планувати, реалізовувати та презентувати наукове дослідження фундаментального та/або прикладного спрямування з проблем у сфері права.	1 – 4
ПР7	Уміння проводити наукові дослідження, визначати нові підходи, напрями, шляхи вирішення складних правових завдань.	1 – 5
ПР8	Опанування найважливіших фактів, концепцій, принципів і теорій права; вміння застосовувати ці знання для розв'язання практичних завдань.	1 – 4
ПР9	Здатність спілкуватися з різними цільовими аудиторіями, використовуючи відповідну лексику, методи, техніки та прийоми.	1 – 7
ПР10	Опанування підходів до моделювання складних правових процесів, прогнозування їх розвитку в умовах динамічних соціо-економічних перетворень.	2, 3, 6, 7
ПР12	Уміння обґрунтовано і доступно презентувати результати власних наукових досліджень як вимогливій професійній аудиторії, так і широким колам споживачів наукового продукту, безпосереднім суб'єктам правових відносин.	1 – 3, 7
ПР13	Здатність до письмового й усного представлення наукового та практичного матеріалу та аргументування його результатів.	1 – 4, 6
ПР15	Здатність розробляти та доступно викладати освітні дисципліни для здобувачів правової освіти, застосовувати новітні освітні методики, психологічні прийоми.	1 – 7

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Методичні основи підготовки і проведення лекційних занять з юридичних дисциплін

Роль лекції у навчальному процесі. Педагогічні функції лекції. Класифікація лекцій: за місцем у лекційному або навчальному предметному курсі; за формою навчання; за періодичністю спілкування викладача з аудиторією постійного складу; за ступенем проблемності викладення матеріалу. Основні дидактичні принципи лекції. Методика підготовки до лекційного заняття з юридичних дисциплін. Підбір матеріалу і формування змісту лекції. Вибір послідовності і логіки викладення матеріалу.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 4, 5

Додатковий: 4, 10, 13, 17, 20

Тема 2. Методика підготовки і проведення семінарських (практичних) занять з юридичних дисциплін

Семінар та практичне заняття як форми навчального процесу. Визначення мети і завдань семінарського (практичного) заняття. Основні функції семінарського (практичного) заняття: пізнавальна, виховна, розвиваюча, коригуюча, контрольна. Види семінарських занять. Структура семінарського (практичного) заняття. Методичні основи обговорення рефератів (есе) на семінарських (практичних) заняттях. Заходи з підготовки до семінарського (практичного) заняття. Підготовка методичних матеріалів для студентів. Робота з науковими та навчальними джерелами, а також з нормативно-правовою базою. Методичні основи проведення семінарського (практичного) заняття.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 3, 4

Додатковий: 4, 9, 13, 15, 16, 20

Тема 3. Методичні основи організації і керівництва самостійною роботою студентів

Організація самостійної роботи студентів. Умови ефективності самостійної роботи. Основні принципи самостійної роботи студентів: цілеспрямованість; системність і послідовність у роботі; індивідуальний підхід; планованість. Педагогічні умови самоорганізації навчального простору студентів. Основні види самостійної роботи студентів. Особливості керівництва самостійною роботою студентів. Етапи взаємодії викладача і студентів. Особливості конспектування самостійних завдань. Методика роботи над текстом: наукова та навчальна література, нормативно-правові акти тощо. Картка самостійної роботи студента та методичні основи її використання.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1, 4, 5

Додатковий: 5, 11, 13, 14, 20

Тема 4. Методичні основи проблемного викладання юридичних дисциплін

Проблемні лекції, семінари-дискусії, аналіз конкретних ситуацій, ділові та імітаційні ігри тощо. Завдання, які стоять перед викладачем при обранні активних, інтерактивних та інноваційних методів і форм роботи. Навчальні проблеми та проблемні ситуації. Педагогічні умови для створення навчальних проблемних ситуацій. Проблемне викладення нових знань, частково-пошуковий метод, дослідницький метод та їх характеристика. Форми і методи активізації лекційних занять. Методичні основи організації і проведення проблемної лекції. Основні дидактичні завдання проблемної лекції. Проблемні та інформаційні питання. Формування критичного мислення у студентів. Види проблемних лекцій: лекція-візуалізація, лекція удвох, лекція із запланованими помилками, лекція-прес-конференція, лекція-дискусія тощо. Використання імітаційних методів на семінарських (практичних) заняттях. Методика підготовки, організації і проведення ділової гри.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 – 5

Додатковий: 1, 4, 10, 12, 13, 20

Тема 5. Методи і засоби викладання юридичних дисциплін

Поняття та сутність методу та прийому навчання. Класифікація методів навчання за джерелом отримання знань. Прийоми роботи з друкованими джерелами: конспектування, тезування, цитування, анотування, рецензування, складання формально-логічної моделі, складання тематичного тезаурусу, складання матриці ідей. Наочні методи: ілюстрація та демонстрація. Практичні методи: відтворювальні та тренувальні. Правовий казус та методичні основи роботи з ним. Психолого-педагогічні підходи до процесу викладання юридичних дисциплін: перцептивний, управлінський, логічний, гностичний тощо. Дидактичні засоби навчання. Класифікація засобів навчання: за складом об'єктів; за способом використання; за особливостями побудови; за характером впливу. Фактори, які впливають на вибір методів і прийомів навчання.

Список рекомендованих джерел

Основний: 4, 5

Додатковий: 4, 8, 10, 12, 13, 20

Тема 6. Контроль знань студентів у закладі вищої освіти

Основні дидактичні завдання контролю. Функції контролю знань студентів. Принципи контролю: всебічність, систематичність, цілеспрямованість, об'єктивність, вимогливість, а також постійне удосконалення всіх його форм і методів. Методичні аспекти організації контролю знань студентів. Види контролю знань студентів. Дидактичні форми контролю. Оцінка, як результат педагогічного контролю. Тестові завдання як один з методів контролю знань

студентів. Види тестових завдань та методика їх розробки. Особливості оцінювання індивідуальної роботи студента на практичних (семінарських) заняттях.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 – 4

Додатковий: 2, 13, 18, 20, 21

Тема 7. Професійна культура викладача юридичних дисциплін

Зміст професійної культури викладача. Складові елементи професійної компетентності викладача юридичних дисциплін: професійно-юридичний компонент; професійно-педагогічний компонент; професійно-особистісний компонент. Науковий світогляд викладача. Норми щоденної діяльності і поведінки викладача. Педагогічна тактовність. Педагогічна майстерність викладача. Професійні якості викладача. Складові педагогічної культури викладача. Творчість у професійній діяльності викладача юридичних дисциплін. Ознаки творчо-педагогічної діяльності. Рівні творчої діяльності викладача. Розвиток інноваційного процесу в освіті. Зміст творчості у науково-дослідній роботі викладача.

Список рекомендованих джерел

Основний: 4, 5

Додатковий: 3, 6, 8, 19 – 21

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Калашнікова Л.М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.

2. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.

3. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Одеса: ОНЕУ, 2014. 200 с.

4. Можайкіна О.С. Методичні основи викладання юридичних дисциплін у вищих навчальних закладах: Навчальний посібник. Луцьк: СПД Гадяк Ж.В., друкарня «Волиньполіграф», 2012. 174 с.

5. Чужикова В.Г. Методика викладання права: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2009. 425 с.

Додатковий

1. Артикуца Н.В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. URL: http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/2424/1/Artikutsa_Inov.pdf.

2. Браткова О. Структурно-функціональна модель процесу формування

готовності майбутніх юристів до професійної діяльності. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2019. №27. С.16 – 22.

3. Борейчук А. Змістовно-структурні особливості інструментальних компетентностей майбутніх юристів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Вип. 9 (3). С.26 – 29.

4. Владимірова В.І. Інноваційні технології в системі підготовки майбутніх юристів. *Наукові записки. Серія: Право*. 2018. Вип.5. С.15 – 21.

5. Грицюк Л.К., Сірук М.В. Організація самостійної роботи студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2011, №17. С.9 – 14.

6. Зайченко І., Теслюк В., Каленський А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи: Підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 484 с.

7. Зошій І.В. Формування професійної компетентності майбутніх юристів. *Молодий вчений*. 2018. №3 (55). С.487 – 492.

8. Калита О., Скуратівська Г. Комунікативні параметри вербальних і невербальних засобів у професійному спілкуванні майбутніх юристів. *Українське мовознавство*. 2015. №45/1. С.134 – 143.

9. Каплінський В.В. Сучасні вимоги до практичних занять у вищій школі як провідної форми формування загальнопедагогічної компетентності майбутнього вчителя. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових статей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Науковий парк як універсальна регіональна структура інноваційної діяльності» (Ужгород-Кошице, 03.03.2016 р.)*. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2016. Вип. 1 (12). С.173 – 182.

10. Кляп М. Інноваційні методи навчання у ВНЗ як інструмент інтернаціоналізації вищої освіти України. *Вища освіта України*. 2015. №4. С.45 – 53.

11. Кучерявий А.О. Управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів: монографія. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2014. 344 с.

12. Моца А.А. Інноваційні технології навчання у вищій юридичній освіті України: роль та значення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2016. Вип. 37 (1). С.30 – 37.

13. Немченко С.Г. Педагогіка вищої школи: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Донецьк: ЛАНДОН-ХХІ, 2014. 534 с.

14. Поясок Т., Беспарточна О., Скрипник В. Професійна підготовка майбутніх правознавців в умовах дистанційного навчання. *Наука і освіта*. 2018. №2. С.34 – 42.

15. Ремех Т.О. Практичні заняття з правознавства: методичний аспект. *Український педагогічний журнал*. 2016. №4. С.43 – 51.

16. Рябовол Л., Гриценко В., Сокурєнко О. Методична система коучинг-навчання юридичних дисциплін у вищій школі. *Наука і освіта*. 2018. №2. С.16 – 26.

17. Селезньова О.М. Лекція як одна з форм занять навчальної дисципліни «Інформаційне право». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2015. Вип.30. С.72 – 75.

18. Тарасенко М.І. Місце і значення контролю як мотивація до успішного навчання студентів у ЗВО. *Молодий вчений.* 2019. №6 (70). С.352 – 355.

19. Циганій С.О. Модель формування культури професійно-правового спілкування в майбутніх юристів у процесі фахової підготовки. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки».* 2016. Вип.15. С.124 – 131.

20. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2014. 454 с.

21. Яворська Г.Х. Методика формування базових компетентностей майбутніх правознавців. *Наука і освіта.* 2016. №4. С.84 – 89.